

- D. *Gertrud Schacksdatter* † 1638, * *Thorben Gautesen (Dahl)* paa Fimreite (* 2. *Sophie Jonsdatter*).
- E. (?) *Mette Marie (L.)* * *Christen Pedersen Rønne*. Herfra Descendents i Familien Heiberg.
- F. *Nils Schacksen*, se dette Tidssk. 4 R. V S. 237 ff.

Om den adelige Familie Lystrup eller Tordenstjerne.

Af **L. Daae**.

Danmarks Adels Aarvog for 1903 indeholder (S. 280 fgg.) en Stamtavle over de adelige Familier Lystrup og Tordenstjerne, hvorved paavises, at disse to Navne kun er Betegnelser for en og samme Æt. Derpaa har Archivar Thiset i Personalhistorisk Tidsskrift 4 R. V. S. 237 meddelt en interessant Oplysning om en hidtil ganske ubekjendt norsk Eventyrer fra Trediveaarskrigens Tid, Nils Skaksen Lystrup, og endelig stilles i Udsigt en Stamtavle over en endnu levende Gren af Lystrupperne, der dog forlængst har tabt sit Adelskab.

Adelsaarbogen fastholder en Tradition om Aarsagen til, at den første „Tordenstjerne“ Nils Svendsen (1505) blev adlet. Denne Tradition er imidlertid efter min Overbevisning ganske apokryphisk og bør utvivlsomt udgaa af Historien. Dette skal jeg nedenfor for anden Gang¹⁾ — og dennegang udførligere — paavise.

„Tordenstjerne“, hvis Hovedlinje beboede sin Gaard Guloug i Lier i Nærheden af Drammen, vare efterhaanden i Virkeligheden blevne til Bønder, men fik 1734 Fornøelse paa sit Adelskab af Christian VI. Da der henimod det attende Aarhundredes Midte indsamledes Efterretninger om de rundt om i Rigerne værende Adelige til Brug for Klevenfeld, angav (1747) Stiftamtmand Rappe, at Familien var nobiliteret „af Kong

---

¹⁾ Jeg har nemlig i Korthed udtalt mig i samme Retning i Norsk Hist. Tidsskrift 1 R. I, 508, og da de der givne Oplysninger om Familien ere blevne ganske oversete, gjør jeg atter opmærksom derpaa.

Hans ved en Felt-Attaque“, og derpaa (1749) Biskop Dorph, at Stamfaderen „ved særdeles uforskrækket Mod og Tapperhed *udi Kong Hans's Nærværelse* signaliserede sig ved *Venersborgs Erobring*, der blev tilskreven ham og en anden, som og samme Tid blev nobiliteret og kaldet Dalpil¹⁾.“ (Krarup, Stiftsrelationer, S. 46—47 og 53—54). Paa Tryk fremkom denne Beretning, om end i noget forandret Form, første Gang i Jens Essendrops 1761 udgivne Beskrivelse over Lier Præstegjeld. Denne Forfatter, i sin Tid Huslærer for den sidste „Tordenstjerne“ (der drev det til Kammerjunkere), citerer Nobilitationsbrevets Aar og Datum rigtigt (S. 223—24) og har vel altsaa seet det i Original.

Senere gik de til Klevenfeldt indsamlede Beretninger om Familien over i Magazin til den danske Adels Historie (S. 52).

Men underkaster man disse Efterretninger en nærmere Prøvelse, vil det snart vise sig, hvor svage de ere.

Nils Svendsens Nobilitationsbrev er trykt først i Lundhs Prøve paa et norsk Diplomatarium, dernæst i Dipl. Norv. IV. Nr. 1042. Tager man Brevet for sig, vil man finde, at det ikke med et eneste Ord antyder, at Nils har indlagt sig nogen Fortjeneste, der skulde belønnes. Tvertimod han adles „for Troskab og villig Tjeneste, Som han og hans ægte Børn Os og Vort Rige Norge *herefter* troligen gjøre bevise *mue og skulle*“ altsaa for *fremtidige* Fortjenester. Brevet stemmer saaledes ganske med et 1497 af Kong Hans udstedt Nobilitationsbrev for en anden Nordmand, *Nils Madsen* (Danske Magazin III. 163), hvorimod det adskiller sig fra det Brev, hvorved Nordmanden *Nils Thormodsen* 1503 fik sin Frihed og Frelse (Dipl. Norv. V. Nr. 996), thi her omtales Troskab og villig Tjeneste, som Vedkommende allerede „*hertil gjort haver*“.

Søger man altsaa forgjæves i det først citerede Brev nogen Udtalelse om Nils Svendsens paastaaede Bedrift, finder man derimod en Omstændighed, som yderligere gjør denne usandsynlig. Thi der er *Sub plica* tilføjet, at den N. S. beviste Naade skyldes Anbefaling af Provsten i Oslo, Jon Paulsen, dengang

¹⁾ Se om denne Familie Personalh. Tidsskr. 1 R. III. 392. Den nobiliteredes af Christian II 1506 for Fortjenester, den i Fremtiden skulde indlægge sig.

Norges Cantsler. Det synes aabenbart, at Nils hidtil har været Kong Hans personlig ubekjendt.

Gaa vi videre, da ville, selv om ikke allerede Diplomet, som vi se, mistænkeliggjør Beretningen om N. S.'s Bedrift „*ved Venersborg*“ og „i Kongens Paasyn“, slemme Indvendinger kunne gøres mod det Hele.

For det første: Paa den Tid, hvorom her er Tale, *existerede der intet Venersborg!* Venersborg er først anlagt 1699 (Odhner, Sverikes inre historia under Drottning Christinas förmyndare, S. 285) og Navnet vistnok først dannet i denne Anledning. I ethvert Fald har Styffe, den grundigste Kjender af den Tid, hvorom vi her tale, ikke fundet Navnet Venersborg, (man see hans Skandinavien under Unionstiden). Ved Venersborg har altsaa Nils Svendsøns Bedrift ikke fundet Sted.

Ligesaalidt kan den have fundet Sted i „Kong Hans's eget Paasyn“. Thi det er sikkert nok, at i den Feide, hvorpaa her maa tænkes, Hr. Knut Alfssøns Oprør og de kort efter denne forefaldne Kampe, har Kong Hans ikke personlig deltaget eller været tilstede, ligesom han overhoved efter August 1501, da han forlod Stockholm (Allen, De tre nord. Rigers Historie I. S. 207), ikke har betraadt svensk Grund undtagen 1505, da han indfandt sig til det mislykkede Fredsmøde i Kalmar, ligesom han ikke siden 1498 kom til Norge.

I Henhold til, hvad her er anført, tror jeg at kunne concludere derhen, at Nils Svendsens Nobilitation ikke let kan skyldes krigerisk Fortjeneste, allermindst „*ved Venersborg*“ og i „Kong Hans's Paasyn“, men at Beretningen herom kun er et aldeles uhjemlet Familiesagn.

Hvad angaar Nils Svendsens sandsynlige nære Frænde *Nils Lauridssen Lystrup*, der adledes med samme Vaaben 2 Juli 1549, kan jeg gjøre opmærksom paa en liden Oplysning om ham, jeg for mange Aar siden har fundet i Langebeks Diplomatarium i det danske Rigsarchiv under 14 October 1549. Der opregnes her noget Christian III tilhørende Sølvtøi og deriblandt ogsaa noget saadant, som „*Nils Skriver aus Norwegen*“ har skjænket Kongen Mandag før Knud Konges Dag 1549, „*do ihm K. Matt.*

Freiheit gegeben hat“. Denne Mand er uden Tvivl, da jo Tiden stemmer, identisk med Nils Lystrup, og man ser af Ordet „Skriver“ den Bestilling, fra hvilken han har tjent sig op til Lagmand i Oslo. Dette Embede har han vistnok erholdt ganske kort før sin Ophøielse til Adelsmand, hvilket tør slttes af Norske Registr. I. 114. Der forekommer i Dipl. Norv. forskjellige Personer af Navnet „Nils Skriver“, saaledes 1525 (VII. pag. 648) en N. S. i Vincents Lunges Tjeneste, der jo muligens kunde være den her omhandlede. Navnet Lystrup tyder paa dansk Hjemstavn, og man kunde jo deraf ogsaa komme paa de Tanker, at Nils Svendsen „Tordenstjerne“ kunde være en fra Danmark opkommen Mand.

Bidrag til Johannes Ewalds Livshistorie.

Af Louis Bobé.

I. Skolegang.

De Aar, Johannes Ewald tilbragte ved Slesvig Domscole, have sikkert i højere Grad, end han selv har været sig det bevidst, havt en vidtrækkende Indflydelse paa hele hans aandelige Udvikling. Faa Timer efter at Faderen var afgaaet ved Døden — 17. November 1754, maatte Sønnen forlade Hjemmet, og Dagen efter, da han fyldte sit ellefte Aar, bragte et Skib ham til Flensborg, hvor fra Vejen til Vogns gik til Slesvig By, i hvis lærde Skole han skulde optages.

Han kom til at bo i Huset hos selve Rektoren ved Domscolen Johan Frederik Licht, der boede i Lange Strasse. Skolen laa ved Domkirkepladsen ligeoverfor det daværende Vajsenhus, nu Statsarkivet, og skildres af samtidige som en skummel og forfalden Bygning. Schumacher kalder i sine Livserindringer Domscolen gjentagne Gange „den gamle Bastille“¹⁾. Konrektor

---

¹⁾ Schumacher, Genrebilder a. d. Leben eines 70jährigen Schulmannes, Schleswig 1841.